

קובץ

הערות וביאורים

בתורת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו
בעניני גאולה ומשיח
בפשש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

יום הבהיר י"ד כסלו - י"ט כסלו
ש"פ וישב
גליון חי (תרפ"א)

יוצא לאור ע"י

תלמידי ביהמ"ד דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראוי עוועניו ברוקלין, ניו יארק
שנת חמשת אלפים ושבע מאות וחמישים וחמש לכריאה
שנת הקהל

בי"ח

יום הבהיר י"ד כסלו
י"ט כסלו - ש"פ וישב

*

גליון ה' (תרפ"א)

* * *

תוכן הענינים

עניני גאולה ומשיח

- 4 גילוי פנימיות חלב לעת"ל
- 7 וישמחו הצדיקים בתיקון חיכלך

רשימות

- 9 תורתן אומנתן שמפסיקין למצוות
- 10 מלך שאינו משווה מדותיו זכויות הפרט
- 11 העדר ההתחלקות בבני"י
- 14 שבת ענינה - תורה או תפלה

לקוטי שיחות

- 15 האם תמר היתה קטלנית

חסידות

- 16 י"ט כסלו - ראש השנה לחסידות

נגלה

- 18 הערה בענין הטמנה בשבת
- 23 בענין מצות הוכח תוכיח ובענין מחאה -גליון-

שונות

- 26 איך נהג כ"ק הר"י"צ בפתילות דחנוכה
- 27 מתי קיבל הרא"ד לאוואט הרבנות בניקולייב -גליון-
- 28 דיוקים בתפילת הרבי

* * *

*

יום הבהיר י"ד כסלו - י"ט כסלו - ש"פ וישב

ע נ י נ י ג א ו ל ה ו מ ש י ח

גילוי פנימיות הלב לעת"ל

הת' יוסף יצחק סילברמן
- יתות"ל 770 קבוצה -

א. ימי יתן מציון ישועת ישראל בשוב הוי' שבות עמו כו"י
(תחלים י"ד).

וחנה פסוק זה נכפל פעמיים בתחלים, נאמר כאן, ונאמר
(בקאפיטל נ"ג) "מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב אלקים שבות
עמו כו"י".

ועי' בס' המאמרים תשי"ו ע' 114 שמביא בשם המדרש תחלים
וז"ל: משל לבן מלך שאירס לבת מלך וקבעו פרוסטגמיא (זמן
קבוע) ליום פלוני, בנו של מלך מצפה לשמחתו, בתה של מלך
מצפה לשמחתה, ומי מעכב הוי' אומר פרוסטגמיא מעכב, כך הקב"ה
מצפה לישועתו של ישראל (בשוב הוי' שבות עמו), וישראל מחכיין
לישועתו של הקב"ה (בשוב אלקים שבות עמו), ומי מעכב -
פרוסטגמיא שנאמר כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה (ישעי'
ס"ג).

וצריך להבין דכיון שהקב"ה וישראל שניהם רוצים בגאולה
מהוי"ע היום שמעכב?

ועייש (ע' 122) שתירץ וז"ל: וזחו הקב"ה וישראל שניהם
מצפים ומחכים לגאולה, ומי מעכב היום. דיום הוא גילוי
והיינו שיתגלה פנימיות נקודת הלב, והיינו דבחגלות נגלות
בכאו"א מישראל נקודת היחדות, שהוא הגילוי דשם הוי' שבנפש,
חנה אז תהיי ישועת ישראל בגאולה שלימה בב"א, עכ"ל.

ומבואר מדבריו שמיד בתקופה הראשונה דימוה"מ יתגלה נקודת
פנימיות הלב.

ב. והנה בביאור ההפרש בין בחי' חיצוניות חלב ופנימיות חלב מבואר בספרי חסידות (וראה בס' דרך מצותיך מצות זכירת ומחית עמלק אות ב', ס' המאמרים עת"ר ע' יג-יד, ועוד) שחנין הוא אשר אנו רואים שיוכל להיות להתפעלות האהבה עפ"י השכל, אך זו לא באה רק דרך הכרח וחיוב בלבד דהיינו שהשכל מכריח ומחייב שיתפעל באהבה, אבל לא שעצמות חמדת חלב באהבה זו.

עדי"מ באהבת ה' שכשאר ישכיל ויתבונן האדם איך שהוא יתברך שרשא ועיקרא דכולהו עלמין ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין אז יכריח השכל מאוד כי לו יתי' יאתה לאהבה ולדבקה בו ולא בדברים בטלים ותענוגי עוה"ז. אבל אין זה רק ענין הרכה בלבד, כי עצמיות האהבה שבלב הוא דוקא להדברים טפלים ותענוגי עוה"ז ואליתן תשוקתו, אך מכיון שחשכל מכריח ומחייב אותה החיפוף, שיאתב העיקר, על כן הוא אוהב ורוצה העיקר כי חמוח שליט על חלב בטבע תולדתו להיות חלב מסכים ורוצה ומתפעל כפי שמחייב השכל וגוזר ואומר כי לו יאתה לאהבה ולדבקה בו.

והנה בחי' זו נקרא חיצוניות חלב. והרמב"ם בפ"ו מן החי' פרקים קרא לבחי' זו כובש את יצרו או מושל בנפשו שהמושל בנפשו אע"פ שעושה המעשים הטובים והחשובים הוא עושה אותם והוא מתאווה אל הפעולות הרעות ונכסף אליהם וכו', עכ"ל.

ובחי' פנימיות חלב הוא כשנתחפץ עצמיות האהבה שבלב עד שכל תשוקותיו ותענוגיו אינן אלא לו ובו יתברך, וממילא מסתלק הרצון לדברים טפלים וכו' שהרי אינם אהוב ומעונג אצלו כלל. והרמב"ם שם קרא לבחי' זו חסיד שהוא נמשך בפעולתו אחר מה שתעירחו תאוותו ותכונתו ויעשה הטובות והוא מתאווה ונכסף אליהם, עכ"ל.

ג. ועי"פ חני"ל יש לבאר הא דלעת"ל לא יהי שום קנאה ותחרות ובחקדם דהנה עי' בחמאמר החלצו - רנ"ט ע' 16 וז"ל: והגם שיש מעלה בענין הקנאה ברוחניות וכמ"ש קנאת ספרים תרבה חכמה וכו' זהו כשהקנאה הוא מצד שחפץ מאד במעשה הטוב או בחכמה וכדומה, לזאת מקנא במי שיש בו הרבה חכמה ומעיי"ת וה"ז פועל עליו ג"כ להשתדל הרבה בזה עד שבא ג"כ למעי' ומדרי' זו כו', והיינו מפני שהקנאה מגיע בעומק מאוד בפנימיות נפשו

ולזאת ה"ז מגלה ומביא את הכוחות הנעלמים שבנפש עד שיגיע למעי ומדריי עליונה מאד וכו' עכ"ל.

ומבואר מדבריו שיש מעלה במדת הקנאה כשזה גורם לחאדם ללמוד ולעשות מעשים טובים. דחרי עיי הקנאה ה"ז מגלה את הכוחות הנעלמים שבו, וחאדם יכול להגיע למעי ומדריי עליונה מאד.

וחנה כל זה הוא בזח"ז, אולם לעיל כאשר יתגלה בחי פנימיות הלב הרי אז יתבטל הקנאה לגמרי בין אדם לחברו.

ד. וביאור הדברים דחנה כל הצורך במדת הקנאה הוא בכדי לגלות הכוחות הנעלמים וכנ"ל, אבל לעיל כשיתגלה פנימיות נקודת הלב של כל אחד ואחד, הרי ממילא יתגלו הכוחות הנעלמים הואיל וכל התשוקה והתענוג יהי רק בלימוד התורה וקיום המצוות, ולא יהי שום רצון כלל לתאוות זרים, וא"כ מובן שגם בלי מדת הקנאה יהי הלימוד וקיום המצוות בכל כוחות האדם גם בכוחות הנעלמים הואיל ובזה כל רצונו, וכנ"ל.

וכ"ש שיתבטלו הקנאה ותחרות בעינינים גשמיים הואיל ולא יהי חשק ותענוג בעינינים אלו.

ולחעיר, דלפי הנתי במ"א (והובא בקיצור בגליון הערות ג') שיהי ב' תקופות בביטול הקנאה ותחרות, תקופה א' שיתבטל רק הקנאה ותחרות בעינינים גשמיים, ותקופה ב' שמציאותו של האדם יהי א' עם הקב"ה ואז יתבטלו הקנאה ותחרות גם בעינינים רוחניים, א"כ צ"ל שמיד בתקופה הראשונה הגם שיתגלה בחי פנימיות הלב (וכמבואר לעיל מסי המאמרים תש"ו), אבל מכיון שהאדם עדיין יהי מציאות בפ"ע, א"כ עדיין יהי שייך קנאה ותחרות בעינינים רוחניים עד שלב נוסף (תקופה הב') שלגמרי יתאחד מציאות האדם עם הקב"ה ואז לא יהי שייך שום מציאות של קו"ת כלל וכמשי"נ לעיל (גליון ג') מסי השיחות תשמ"ט ח"א ע" 154.

אלא שאפילו בתקופה ראשונה יתבטל הצורך לקנאה ותחרות בעינינים רוחניים הואיל וכל הצורך דקו"ת בעינינים רוחניים הוא אך ורק בכדי לגלות הכוחות הנעלמים של האדם בלימוד התורה וקיום המצוות. וכשיתגלה בחי פנימיות הלב הרי בדרך

ממילא יתגלו הכוחות הנעלמים של האדם בלי צורך לקוי"ת וכני"ל באריכות.

וגם יתבטל הקוי"ת בעניינים גשמיים מיד בתקופה הראשונה, הואיל דבהגלות נגלות בחי' נקודת פנימיות הלב שבכאוי"א משיראל, הרי ממילא יחיו אהבתם ותשוקתם רק בעניינים אלוקיים ורוחניים ולא בעניינים גשמיים. ודו"ק.

הערת המערכת: ולכאוי' מוכרח לומר כן (שעכ"פ בתקופה הראשונה יחי' קנאה ותחרות) דהרי מבואר בחז"ל בי"ב ע"ה א, אמר רבי יוחנן עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וכו' אמר ר' חנינא מלמד שכאוי"א נכוזה בחופתו של חברו שזחו ענין הקנאה, ועיי' בהתוועדויות שיחת י"ט כסלו תשמ"ה ח"ב ע' 864 ואילך, בארוכה.

* * *

וישמחו הצדיקים בתיקון היכלך

הרב ישכר דוב קלויזנר
- נחלת הר חב"ד -

בקונטרס "צפיי" ח"ד (ירושלים תשנ"ד) כתב הרב ישראל אריאל שליט"א במאמרו "מקדש משמים - בהכלה ובמקורות היהדות" (ע' 82): שלפי "חכמי התלמוד: המקדש השלישי יבנה בידי אדם. - לחלן לקט מתוך מסכתות הש"ס, המראה שיטה עקבות של כחמי התלמוד הבבלי, הסבורים, כי המקדש יבנה בידי אדם. - א. מסכת ברכות: "תקון היכלך" - בידי אדם.

"במסכת ברכות (כט,א) מובא נוסח, "תפלה קצרה", לאמרה בשעת דחק. וזה נוסח הברכות העוסקות בבנין ירושלים וצמיחת דוד: "וישמחו הצדיקים, בבנין עירך ובתיקון היכלך", ובצמיחת קרן לדוד עבדך", לא נאמר: "וישמחו הצדיקים בירידת מקדשך משמים", אלא ישמחו בבנין... ובתיקון... וזאת לפני ימות המשיח, שכן צמיחת קרן לדוד באה אחרי תיקון ההיכל. נמצא, שבנין ירושלים ותיקון המקדש יחי' בידי בשר ודם". עכ"ל.

ונראה דאין שום ראי' מכאן שבנין המקדש יהי' בידי בשר ודם, אלא אדרבה: אילו הי' כדבריו למה לא נאמר גבי "היכלך" לשון "בנין" (אלא "תיקון"), והול"ל "בבנין עירך והיכלך"!!

לפיכך, נראה לבאר ע"פ מה שכתב כ"ק אדמו"ר הכ"מ בלקו"ש ח"י"א (ע" 98) לתווך בין הדיעות אם משיח בונה מקדש או "יגלה ויבוא משמים", - עפ"י איכה (ב,ט) ש"יטבעו בארץ שערי", וראה במדב"ר (פט"ו, יג), שערי ביחמ"ק במקומן נגזזו, שנאמר טבעו בארץ גוי. וכ"ה איכ"ר (פ"ב, יג) עה"פ. וכ"ה גם בזח"א (ג,א) וראה תו"ת עה"פ אות לט. [הערה 60 שם].

"ועפ"י הנ"ל י"ל שחבית המקדש ירד מן השמים אבל הדלתות ישערי" ש"יטבעו בארץ" (שהן היו בידי אדם) יעלו ויתגלו ויעמידום במקומם, והמעמיד הדלתות כאילו בנאו כולו - ראה ב"ב (נג,ב). וראה שערי זוהר לסוכה שם" עכ"ל"ק [בהערה 61]. - ועי' גם בקוטנרס "וחחי יתן אל לבו" תשמ"ח (ס"ו ה'), ושיחת ש"פ תרומה תשד"מ [חתוועדויות תשד"מ ח"ב ע" 1029].

ולפי"ז מדויק היטב למה נאמר "תיקון היכלך" ולא "בנין" (כפי שנאמר גבי "עירך"), כי באמת המקדש ירד משמים, רק אחרי שירד משמים, יעלו ויתגלו הדלתות, ויעמידום במקומם, וזה הכוונה העמוקה ב"תיקון היכלך", - ולפי"ז לא קשה הדיוק שלו ש"לא נאמר: וישמחו הצדיקים בירידת מקדשך משמים", כי באמת לא כל המקדש כולו ירד משמים, אלא שהדלתות ש"יטבעו בארץ" יעלו ויתגלו, והצדיקים ישמחו (בעיקר) מעמידת הדלתות במקומם. שזה נחשב כבניית המקדש כמ"ש בגמ' ב"ב הנ"ל: "הבונה פלטרין גדולים... ובא אחר והעמיד לחן דלתות, קנה".

וחנה זה שישמחו הצדיקים בעיקר מהתיקון של הדלתות (ולא ממה שירד משמים), נראה לבאר עפ"י ש בקוטנרס "וחחי יתן אל לבו" הנ"ל: "שרצונו של הקב"ה שביחמ"ק דלעתיד לא יהי' "נחמא דכיסופא" [ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו, ז. רע"ד, ובכ"מ] לגמרי (מעשה ידי הקב"ה לבד), אלא גם באופן ד"קב שלו", שהרי אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבין של חברו" [בי"מ לח,א], ולכן צ"ל גם באופן ד"עשו לי מקדש", מעשה ידי אדם, כאמור שמקדש של מעלה יורד ומתגלה ומתלבש במקדש של מטה" עכ"ל"ק. (ששם מדבר בענין תווך אחר ע"ש).

ובנדו"ד, לכן ישמחו הצדיקים בעיקר מתקון הדלתות, כיון שזה ה"קב שלו", שאדם מעדיף על "תשעה קבין של חברו" - וע"י ג"כ בשיחת ש"פ תרומה תשד"מ הנ"ל בענין למה לא ירדו גם חדלות משמים? - אלא, שזה מפני ש"חקב"ה הוא תכלית הטוב, וטבע הטוב להיטיב. והיות ש"רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חברו" (בי"מ לח, א) לכן גם במקדש שלישי (שירד מן השמים) יהי העילוי דפועל האדם ("קב שלו"), על ידי העמדת שערים שטבעו בארץ, ועל ידי זה נפעל במקדש כולו העילוי ד"קב שלו", שכן המעמיד את הדלתות נחשב כאילו בנאו כולו (ראה ב"ב נג, ב). עכ"ל (חובא גם בסי "מגולה לגאולה" ע" 229). - וכידוע ש"חבירו" קאי גם על הקב"ה.

* * *

ו ש י מ ו ת

- - - - -

תורתן אומנתן שמפסיקין למצות

הרב ברוך אובערלאנדער
-בודאפעסט הונגרי"-

בקובץ "רשימות" כ"ק אדמו"ר הכ"מ חוברת א' ע" 14 מסביר הרבי דתי"ח מרבים קצת באכילה ושת"י בשבת למרות שתורתן אומנתן "והוא ע"ד עשית מצות.. שגם תורתן אומנתן מפסיקין".

ובהערה 37 מסביר עפ"י למה חייבים אנשים בנרות שבת שרומז על תפלה למרות שתורתם אומנתם, וכותב: כיון שת"ח מרבים קצת (ובמילא אין זה באופן שתורתם אומנתם לגמרי).

והוא לכאורה תמוה: וכי בשביל שגם אלו שתורתן אומנתן מפסיקין לעשות מצות וכו' אפשר לומר עליהם שאין תורתן אומנתם "לגמרי". הרי הפסיקו רק בשביל שהחלכה מחייבת אותם לחפסיק. וכמו שהביא הרבי שם מהירושלמי (שבת פ"א ה"ב) ולא מודי רשב"י שמפסיקין לעשות סוכה.

וע"כ נראה עיקר מה שנאמר בהמשך החערה שם שלכן מחויבים בהדלקת הנר כיון שמפסיקין למצות.

* * *

מלך שאינו משה מדותיו - זכויות הפרט

-הנ"ל-

בקובץ "רשימות" כ"ק אדמו"ר הכ"מ חוברת ב' ע' 12 מסביר "מהחילוקים העיקריים בין בניי ואו"ח" בקשר לשיטת המלוכה:

אצל אומות העולם "יחיד - אין, המלוכה - הכל", אבל אצל יהודים ישנם זכויות ליחיד, ראה הערה 47.

ומביא ראיי מחוי"מ סי' שסט ס"ח ושו"ע אדה"ז חלי גזילה וגניבה ס"י"ט ש"אפי' מלך צריך להשוות מדותיו ואין יכול לעשות חילוק בין פלוני ופלונ"י, שאם גזר (המלך) על אדם אחד בלבד או על קבוצת אנשים ממלכותו ושינה אותם משאר מלכותו בסכום המס שחייבים לתת, הרי כל מה שלקח מהם הוא גזל גמור כיון שאינו משה מדותיו.

ולכאורה צ"ב: בפשטות החילוק בין שתי שיטות המלוכה הוא באם מסתכלים רק על המלך - היינו מה טוב למלוכה ולכלל האזרחים, ולא משנה מה טוב לפרט, ושיטה השניי גורסת שא"א לחסתכל רק על טובת המלוכה והכלל אלא צריכים לקחת בחשבון גם את תועלת וזכות הפרט.

ולפי זה מהו הראיי ממלך שאינו משה מדותיו, הרי לכאורה זה דין שתמלך לא יכול להיות מושחת, וע"כ לא יכול לגזור על אדם אחד או על כמה אנשים שכיון שאינו אוהב אותם ע"כ הם צריכים לתת לו סכום כסף וכיו"ב, ואינו משום זכויות הפרט, אלא משום שהמלך לא יכול להיות גזלן ומושחת ולעשות עם האזרחים ככל העולה על רוחו. במלים אחרות: להשיטה שהעיקר הוא המלוכה והכלל הרי אין הכוונה שהמלך יכול לעשות ככל העולה על רוחו, לגנוב ולגזול וכ"י אלא שהוא יכול לתחליט החלטות רק על סמך תועלת הכלל בלי לבדוק איך זה נוגע לפרט. ולפי זה אין מדין משה מדותיו ראיי לשיטת מלוכה שיש זכויות ליחיד אפילו נגד המלוכה?

וי"ל תביאור בדברי הרבי: בשו"ע ובחלכה לא נאמר החילוק במלך שאינו משה מדותיו - האם חסיבה הוא רק שנאה פרטית ליחיד זה, ואז יש לזה דין גזילה כיון שזה אינו החלטה

מתוקף הנהגת המלוכה, או הסיבה הוא משהו שנוגע למלוכה ואז החלטתה שלו תקיפה, ומכאן שבכל מקרה אין להחלטת מלך שאינו משווה מדותיו תוקף אפילו באם זה נוגע להנהגת המלוכה.

ומכאן מביא הרבי רא"י שע"פ החלכה יש ליחיד זכויות אפילו נגד המלוכה וכו'. והרי הבנה זו של הרבי בחלכה הוא חידוש שכשלומומים בפשטות החלכה לא רואים זה, ורק אחר עיון נוסף רואים אותו.

* * *

העדר התחלקות בבני"י

הרב אברהם יצחק גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ברשימות כ"ק אדמו"ר הכ"מ חוברת ב' ע' 9 כתב וזלה"ק: יתר ע"ז אף שכמה מדרי"י בבני"א לחיותו - דחינו כשטובעים בנהר. רמ"א יו"ד רנ"ב ס"ח - וכ"ש לענין השבת אבידה כו' שחכם קודם למלך מלך לכה"ג וכו' וכדאיתא סוף הוריות (ג,א). אבל י"ל - לתרץ כמה סתירות - דכ"ז הוא בשב ואל תעשה - בנוגע להנדחה - אבל בקום ועשה כללא בידן: מאי חזית דדמא דידך כו' (פסחים כה, ב, ועיי"ש בפירש"י) אעפ"י שהאחד הוא גדול בישראל והשני פשוט שבפשוטים, ולא רק' ביחיד ויחיד, אלא גם ביחיד ורבים אין היחיד נמסר למיתה כדי להצילם, וכדאיתא ספ"ח דתורמות בירושלמי אי"ל עכו"ם תנו לנו אחד מכם ואם לא נמית כולכם שאין מוסרים אלא ביחודוהו וכו' עכלה"ק, (ועי' גם קו"ש פסחים אות ה'), וממשיך לבאר עפ"י פנימיות הענינים שבכאו"א מישראל יש בו ניצוץ אחד בו נמשך מדרי"י האחרונה שבבורא ומתלבשת בניצוץ א' נברא חנקרא יחידה כו' ומצד ניצוצים אלו אין לחלק מדרי"י בבני"י עיי"ש.

ויש להעיר במ"ש בסי' תלמידי רבינו יונה ע"ז כה, ב, בביאור הענין דמאי חזית כו' וז"ל: דילמא דמא דחברי' סומק טפי, ואיית כיון שחדבר ספק יתרוג אותו ואל יהרג הוא? י"ל שב ואל תעשה שאני, שאדם יש לו למנוע מלעשות שום עבירה בידיים, ורש"י פי' שהטעם הוא שאין לו להרגו, ואעפ"י שיש ספק בדבר, לפי שהעיקר האמונה ח"י שעל כל המצוות כולן יתרג ואל יעבור, אלא שהתורה חקפידה עליו ואמרה וחי בהם כו' ודרשינן וחי בהם

ולא שימות בהם ומכאן אמרו חכמים שעל כל עבירות שבתורה יעבור ואל יהרג כדי שיחיי חוץ מגי עבירות, ועכשיו כיון שאומרים לו חרוג חבדך אין כאן וחי בהם שהרי המת לפנינו אי"כ נחזור לעיקר האמונה שעל כל המצוות יש לו ליהרג ולא לעבור וזה כפתור ופרח עכ"ל.

הנפק"מ בין בי הפירושים י"ל הוא באופן שיחיי כאן עבירה אפילו בשב ואל תעשה, דלאופן האי הרי כל הטעם דאמרינן יהרג ואל יעבור הוא משום דשב ואל תעשה עדיף, ואי"כ יוצא דאפילו אם בפועל יוצא עיי"ז הוא עובר עבירה נימא שיעבור ואל יהרג, כיון דסו"ס יאנו עובר עבירה בידיים, משא"כ לפירושו ה"י הרי עיקר הדבר הוא דבעבירת רציחה לא גילתה רחמנא שהוא נדחה משום פקוח נפש, כיון דבעבירה זו בכל אופן נפש של ישראל אבודה,, ובמילא חדרינן לעיקר הכלל שבכל מקום חיי צ"ל דיהרג ואל יעבור, ולכן בכל אופן חדין הוא דיהרוג ואל יעבור.

וזחו חביאור בפלוגתת התוס' והרמב"ם בדינא דעריות דילפינן מרציחה דיהרג ואל יעבור אם גם באשה שאינה עושית מעשה וקרקע עולם היא אמרינן תהרג ואל תעבור או לא, שהתוס' כתבו בכי"מ (פסחים שם בד"ה אף, וסנהדרין עד"ב, בד"ה והא ועוד) שבאשה לא אמרינן תהרג ולא תעבור, משא"כ הרמב"ם בהלי יסודי התורה פ"ה לא חילק בזה וכדדייק בסי' תוס' יוהכ"פ יומא פב,א, ומני"ח מצוה רצ"ו, כי התוס' סב"ל הטעם כפירוש האי דיהרג ואל יעבור הוא רק אם עושה עבירה בידיים משא"כ באשה שאינה עושית מעשה תעבור, משא"כ הרמב"ם סב"ל כפירוש ה"י דבכל אופן שיש עבירה אפילו בלי מעשה אין העבירה נדחית משום פקו"ח ולכן תהרג ולא תעבור, וראה בחי' הגרי"ח על הרמב"ם בתחלתו עיי"ש.

וכיון שבהרשימה ציין במאי חזית לפירש"י דפסחים כני"ל, שהוא כאופן ת"י עיי"ד, לכאורה יש לפרש הכוונה שהחילוק תלוי אם יש כאן איסור רציחה דאז אמרינן יהרג ואל יעבור, ורק בזה אמרינן דלא מתחשבים בחילוקי דרגות שמי יאמר שנפשח חביבה לפני המקום יותר משל זה כו', אבל בהך דלהחיותו ששם ודאי אין המציל עובר באיסור רציחה דשם שפיר מחלקינן בדרגות בני אדם, אלא דכיון דברציחה לא שייך שעובר על האיסור בשב ואל תעשה לכן נקט דתלוי בקום ועשה או בשב ואל תעשה.

ויש לחוסיף עוד דלפי פירוש האי נמצא דמאי חזית כו' הוא עיקר הטעם דכיון שיש כאן ספק גמור לכן אמרינן לוי בכח"ג שב ואל תעשה ולא יעבור עבירה בידים, משא"כ לפירוש הבי נמצא דעיקר הטעם הוא דהחיתר ד"וחי בהס" לא שייך ברציחה כיון דבכל אופן יהי נפש מישראל אבוד ורק דמוסיפים דלא נימא דדם זה סומק טפי מאידך שלכן נימא שאכן שייך כאן הדרשה דוחי בהם בדם שהוא סומק טפי מאידך הנה ע"ז אמרינן מאי חזית כו' כיון שאם לא ימסרו יחיו כולם נחרגים כמובא בהרשימה, דלחנייל ניחא כי עיקר הטעם שבזה הוא דבעבירת רציחה לא מצינו שום חיתר לעבור משום פקו"נ (וראה בסי דגל ראובן ח"ג סי' ה').

ויש להעיר עוד בהך דבי"מ סב, א, שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהם קיתון של מים כו' דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראחו אחד מהם במיתתו של חבירו עד שבא ר"ע ולימד וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חבירך עיי"ש, וקיימ"ל כר"ע (מני"ח שם), דלכאורה גם זה שייך הכא בהרשימה דכאן לא אמרינן מאי חזית כו' אלא חייך קודמים, כיון דזהו בשב ואל תעשה ולא בקום ועשה.

אבל יש לומר דזה אינו, כי לכאורה קשה למה סב"ל לבן פטורא שישתו שניהם וימותו, הלא נקטינן לעיל בפשיטות בהוריות דבשב ואל תעשה לא אמרינן מאי חזית? ועוד למה צריך ר"ע לקרא מיוחד מוחי אחיך עמך דחייך קודמים הרי לעיל אמרינן מסברא פשוטה בלי קרא מיוחד דבכח"ג לא אמרינן מאי חזית?

ונתבאר באחרונים (ראה בסי פקוח נפש סי' אי אות ק"ע, ובתפא"י פאה פ"א מ"א, שרידי אש ח"א ע"י ש"ה ועוד) דטעמו של בן פטורא הוא שכשישתו שניהם יש לשניהם הצלה של חיי שעה עד שימצאו שוב וימותו, ואין חיי עולם שלו דוחה חיי שעה של חבירו, ור"ע יליף מקרא מיוחד שאפילו חיי עולם שלו קודמים לחיי שעה של חבירו, אבל במקום שאין שם חיי שעה כלל כמו כשטובעים בנחר כו' אפילו בן פטורא מודה שאינו חייב למסור נפשו בשביל הצלת נפש חבירו, ונמצא דכאן פליגי בענין אחר בנוגע לחיי שעה של חבירו כו' ובמילא אי"ז שייך לחכא ומובן למה לא הוזכר דין זה בהרשימה.

והנה לפי מה שביאר כ"ק אדמו"ר הכ"מ הענין דמאי חזית עפ"י פנימיות משום דלכל אחד מישראל יש ניצוץ אחד כו' ומצד ניצוץ זה לא שייך התחלקות, י"ל דדין זה - דברציחה לא אמרינן יעבור ואל יחרג משום מאי חזית כו' - שייך רק בישראל דליכא התחלקות משא"כ ב"נ לא אמרינן מאי חזית כו' ושפיר יעבור ואל יחרג, וראה בסי' פרשת דרכים (דרך האתרים דרוש שני מובא גם במלי"מ ח"ג מלכים פ"י ח"ב) שחידש דאף דנקטינן דב"נ אינן מצווין על קידוש ה' מ"מ זהו רק לעי"ז וגילוי עריות דילפינן מקרא, אבל בנוגע לרציחה זה מצד הסברא דמאי חזית כו' במילא זה שייך גם בב"נ דיהרג ואל יעבור עי"ש. וכבר כתבו האחרונים דמסתימת הרמב"ם בח"ג מלכים שם לא משמע שיש חילוק, ולפי חנ"ל ניחא כיון דבב"נ לא שייך כל הענין דמאי חזית כו' דהיינו דליכא התחלקות ביניהם מצד ניצוץ האלקי כו' נוסף לזה עכפ"י פירוש הבי' דרבינו יונה י"ל דבב"נ לא שייך כלל לומר דחדרינן לעיקר האמונה שבכל עבירות יחרג ואל יעבור כו'.

* * *

שבת - ענינה תורה או תפלה

הרב שלום האריטאנאו

- משפיע בשייבה -

ברשימות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח חוברת א' ע' 13, מבואר ש"נר שבת העלאת העולמות תפלה, וכמו שתפלה שבכ"י הארת השבת שבכ"י". ועפ"ז שבת ענינה תפלה.

אבל בחמשך הענין "והנה הא דאין תורתו אומנתו ועוסק באומנות הוא משום דכתיב ואספת דגנך כו' הנהג בהם מנהג ד"א (ברכות לה, ב), משא"כ לעי"ל שועמדו זרים כו' מלאכתך נעשית עי"י אחרים ובנ"י יעסקו בתומ"צ... וגם שבת הוא מעין דיום שכולו שבת (סוף תמיד)... ובירושלמי שבת ט"ו ג' לא ניתנו שבתות כו' אלא לעסוק בתורה". ועפ"ז, שבת ענינה תורה. ואיך יתאימו שני הענינים תורה ותפלה ביחד?

ואולי י"ל בזה, שדוקא עפ"י המבואר ברשימה זו יתווד הענין: כי זה ששבת שייך לתפלה הוא מצד תוכן השבת שענינה העלאה שבחתאם לזה הוא ענין התפלה העלאה. משא"כ זה ששבת

שייך לתורה הוא מפני שביום השבת אין שייך להנהג בחם מנהג ד"א, וממילא צריך להיות תורתו אומנתו.

ואף שבירושלמי נאמר לא ניתנו שבתות כו' אלא לעסוק בתורה, שמזה משמע שזהו תוכן ענין השבת (ובאופן ד"לא"י "אלא"י) - אולי י"ל: כי זה שעכשיו אין העולם שייך להנהג בהו מנהג ד"א ביום השבת, אין זה מצד גדר העולם מצ"ע, כ"א מצד השבת שענינו העלאה, תפלה. דהעלאה זו מעלה את העולם ממצבו. ומצד זה נה"י ביום זה בבחי' תורתו אומנתו. ואולי זהו ג"כ מהחילוקים בין יום השבת עכשיו ליום שכולו שבת לע"ל (וכלשון הרשימה: שיום השבת הוא "מעין" דיום שכולו שבת): כי לע"ל יהי תורתו אומנתו גם מצד גדר העולם (דאז) עצמו, כפי שהעולם יהי במקומו, משא"כ עכשיו ה"ז נעשה רק ע"י שבת, ע"י העלאת העולם דתפלה.

...

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

האם תמר היתה קטלנית

הת' לימא וילהלם
- תלמיד בישיבה -

בלקו"ש ח"ה פ' וישב מבאר למה דנו תמר במיתת שריפה ומבאר שם דא"א לומר דהוא משום שהיתה שומרת יבם, דשומרת יבם הוא דוקא כשלא חפץ האיש לקחתה אבל כאן שה"י אסור לקחתה מצד קטלנית שמתו אנשיה אין בזה דין שומרת יבם.

ובהערה 37 מבאר דאף לאחרי שיתודה נשאה, ונתברר שאינה קטלנית מ"מ לא פסק לדעתה וזלח"ק: "אלא שמ"מ לא פסק לדעתה ולא הי' בזה איסור יבמה לשוק. כי אף שראוה שאינה מוחזקת שאנשי' ימותו, לא יצאת מחשש קטלנית בנוגע לשלה פן ומות גם הוא כאחיו".

חיינו דמה שלא מת יהודה, אין זה רא"י שאינה קטלנית בנוגע לאחים, ולכן לא נתנה לשלה.

והנה בשוח"ג שם מבאר דאיך ידעינן דער ואונן מתו מפני החטא דאולי מתו מפני שהיתה קטלנית וע"ז מבאר שם "ורק לאחר שנתברר בודאות שאינה קטלנית אז דוקא ידעו שמיתתם מפני החטא ובמילא ידעו שהעונש ע"ז הוא מיתת בידי שמים".

וצ"ב, דחרי לפי המבואר בפנים, זה שנתברר שאינה קטלנית הוא רק בנוגע ליהודה, אבל בנוגע לאחי לא נתברר (ולכן לא נתנה לשלח) וא"כ מהו הראי שמתו מפני החטא.

[ולחעיר ממ"ש בדרכי משה אח"ע סי' ט' דיש להסתפק מי הוי קטלנית לסירוגין, וממ"ש כ"ק אדמו"ר מה"מ דמיהודה נתברר שאינה קטלנית, מוכח שצ"ל בזה אחר זה דוקא. ואכ"מ].

* * *

ח ס י ד ו ת

- - - - -

י"ט כסלו - ראש השנה לחסידות

הרב ישכר דוב קלויזנר
- נחלת הר חב"ד -

איתא ב"היום יום" בתחילתו: "י"ט כסלו.. היום הזה הוא ראש השנה לדא"ח אשר הנחילנו אבותינו הקדושים... והיא היא תורת הבעש"ט ז"ל. זה היום תחלת מעשיך..." עכ"ל ממכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (אגרות קודש שלו ח"א ע' רנט, וש"נ. וראה ליקוטי דיבורים ח"ד תשנ"ט, ב ואילך). - וראה ספר השיחות תרפ"ד (ע' 58) מליל כי כסלו: "יש תח"י מכתב כ"ק אדמו"ר הרה"ק נבג"מ ז"ע, שכתב ממאסקווע שנת תרס"ב בחודש כסלו, והנני קורא את המכתב בכל י"ט כסלו כקריאת המגילה, זה כ"ב שנה, והנני רוצה לקרוא את המכתב עתה ג"כ. דאס איז א געריס פון טאטין" עכ"ל - צילום כתי"ק האגרת נדפס ב"מבוא" לקונטרס ומעין ע' 17.

והנה ב"מבוא" לקונטרס ומעין (ע' 25) כתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע אודות מכתבי תגובות שהגיעו ע"ד אגרת הקודש הנ"ל: "ג] מכתב מווילנא: כשנתקבלה אגרת הקדש אודות חג הגאולה עשינו סעודה גדולה בבית הכנסת אפאטאו. אחד הרבנים

סיפר לחרב הגאון ר' חיים עוזר על אודות האגרת הקדש בדבר י"ט כסלו שהוא ראש השנה לחסידות, והרב המספר מלא פיו שחוק באמרו כי במשנה נזכרו רק ארבעה ראשי שנים ואצל החסידים הם חמשה. הגאון רח"ע הי' בלבו על הרב ההוא, אף שהי' חבד הביי"ד ונחשב בין גדולי הרבנים, אבל הנהיג כמה קולות בסדר דבחי"ב ויוכ"ק ועוד בעניני הנהגה, מה שהגרחי"ע הצטער עי"ז, וכשספר לו על אודות האגרת דראש השנה של חסידות השיב הגרחי"ע: בא זיי קומט צו און בא אונז ווערט וויניקער". עכ"ל"ק.

ונחמה לחביא מקור (רמז) לזה מנגלה מגמי מגילה (לא, ב):
תנא, בני שמעון בן אלעזר אומר, עזרא תיקן לחם לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת [שבועות], ושבמשנה תורה קודם ראש השנה, מאי טעמא? אמר אביי ואיתמא ריש לקיש, כדי שתכלח השנה וקללותי [ולא תתחיל שנה חדשה בסימן קללה], אלא שבתורת כהנים אטו עצרת ראש השנה היא? - אין, עצרת נמי ראש השנה היא, דתנן ובעצרת על פירות האילני". עכ"ל.

וחנה בספר השיחות תשנ"ב ח"א (ע" 147) אמר כ"ק אדמו"ר הכ"מ: "עיקר גילוי תורת החסידות הוא בחודש כסלו, כידוע (ראה שיחת י"ט כסלו (ליל ב') תרפ"ט לקוטי לוי"צ אג"ק ע" רה ע" ריז ועוד) שכסלו, החודש השלישי מחודשי החורף, הוא כנגד וקשור עם חודש סיון, החודש השלישי של חודשי הקיץ, ששלישי הרי הוא קשור עם מתן תורה: חודש סיון (ירחא תליתאי - שבת פת, א) הוא הזמן של מתן תורה, גילוי תורת הנגלה, וחודש כסלו (השלישי בחורף) הוא הזמן של גילוי פנימיות התורה.

"בחודש הזה ישנם כמה ימים מיוחדים בדברי ימי החסידות י"ט כסלו, חג הגאולה של אדמו"ר הזקן, מייטד תורת חסידות חב"ד... הוא "ראש השנה לחסידות", וכידוע (ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך) שאז ("לאחרי פטרבורג") החל עיקר ענין של "יפוצו מעינותיך חוצה" וכו"ו עכ"ל"ק.

ומעתה, כיון "שכסלו החודש השליש מחודשי החורף הוא כנגד וקשור עם חודש סיון, ששלישי, הרי הוא קשור עם מתן תורה, וחודש סיון הוא הזמן דמתן תורה", וכיון דחג מתן תורה (עצרת) "נמי ראש השנה הוא" כנ"ל בגמי מגילה, א"כ מובן ופשוט שגם י"ט כסלו שהוא הזמן של מתן תורה דפנימיות התורה

"נמי ראש השנה היא", שחרי חודש כסלו הוא כנגד וקשור עם חודש סיון כנ"ל.

ולפי"ז נראה לבאר ע"ד הצחות דברי הגמ' במגילה שם: תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר, אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה, סתור ואל תבנה [אף שלכאורה הוא דבר של קלקול], מפני שסתירת זקנים בנין, ובנין נערים סתירה, וסימן לדבר, רתבעם בן שלמה" עכ"ל - וכ"ה בנדדים (מ,א), וע"ש ברש"י ובמהרש"א.

ועמדו בזה, דמה הקשר בין המימרא דסתירת זקנים בנין כו', עם המימרא שלפני"ז? - ברם י"ל, דכיון שמסיים ד"עצרת נמי ראש השנה היא", וכיון דיי"ט כסלו נמי ראש השנה היא לתורת החסידות כנ"ל, וכידוע שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב ני"ע תיקן לימוד החסידות ג' שעות ביום בישיבת תומכי תמימים, וכמובן נפחת משעות לימוד הנגלה ביחס לשאר הישיבות - וזה "סתירת זקנים" בנין, ובנין נערים של הישיבות שלא למדו חסידות התברר אח"כ שחי סתירה לגמרי.

* * *

נ ג ל ה

- - -

הערה בענין הטמנה בשבת

הרב י. פ. בלומינג
- ניו יארק -

א. כתב אדח"ז (בשי"ע שי"ח י"ד) וז"ל: כלי שיש בו דבר חס שהיסי"ב מותר להניחו בשבת ע"ג קדירה הטמונה בבגדים כדי שישמור חומו כו' אבל אסור להטמינו תחת הבגדים כמ"ש בסי' רנ"ג, עכ"ל. וחיינו כמ"ש בסימן רנ"ג סי"ד דאסור להטמין קדירה בכרים וכסתות בשבת אע"ג שאין מוסיפין הבל ואם פיה מגולה למעלה מותר שאין זו דרך הטמנה ע"ש. וה"נ אם מניח חכלי ע"ג קדרה טמונה אין זה הטמנה כיון שהכלי מגולה מלמעלה ומותר אבל אם מטמינו כולו תחת הבגדים שהקדירה טמונה בהם חוי הטמנה ואסור בשבת אף בדבר שאין מוסיף הבל.

אכן המ"ב (שי"ח סקני"א) כתב דהכא מותר להטמינו תחת הבגדים דאף דאסור להטמין בשבת אפילו בדבר שאין מוסיף הבל שאני חכא כיון דעיקר הטמנה הי' מבעוד יום לצורך הקדרה לכן אם נתגלתה הקדרה דמותר לכסותה מותר לכסות דרך אגב גם הכלי שיש בו הדבר חס, עכ"ל. וכתב בשער הציון (שם סקעי"ה) כן מוכח בר"ן בשם ר"י בריש במה טומנין על הא דאמרינן נזחי רבה, ע"ש.

אולם אחר העיין שם נראה דאין מכאן קשיא על אדה"ז אלא אדרבה ראי' לדבריו. דז"ל הגמרא בשבת (מח.) רבה ורי' זירא איקלעו לבי ריש גלותא חזיוהו לההוא עבדא דאתנח כוזא דמיא [צונן - רש"י] אפומא דקומקומא [מיחם של חמין - רש"י] נזחי רבה [גער בו - רש"י] אי"ל ר"ז מ"ש ממיחם ע"ג מיחם [דמותר - רש"י] אי"ל התם אוקומי קא מוקים [התחתון מעמיד חום העליון - רש"י] חכא אולודי קא מוליד, עכ"ל.

והר"ן שם הביא רבינו יונה דמבאר הגמרא וז"ל: הנחת כוזא אפומא דקומקומא כדי להטמין שניהם בדבר שאינו מוסיף הוה - וכגון שכסה הקומקום מבעוד יום ומותר לגלותו ולכסותו בשבת והי' רוצה להטמין הכוזא בשבת אפומא דקומקומא דקיימא לן מותר להטמין את הצונן [בשבת] והוה ס"ד דר"ז דאפילו ע"ג מיחם שרי ורבה אסר דלא התירו אלא במטמין בדבר שאינו מוסיף [הבל] אבל ע"ג מיחם אסור שתוספת חום המיחם ניכר בכיסוי ואע"פ שהוא [הכסוי] מצד עצמו אינו מוסיף [הבל] הו"ל כמטמין בדבר המוסיף [הבל] ולא התירו אלא במיחם ע"ג מיחם דוקא שאין חום התחתון ניכר בעליון שאינו אלא משמר חומו, עכ"ל.

וחנה כוונת המ"ב לתביא ראי' מהא דכתב רבינו יונה דלא התירו אלא במיחם ע"ג מיחם דוקא דמבואר דמיחם ע"ג מיחם מותר והיינו בדרך הטמנה דכל הסוגיא מיירי בחטמנה לרבינו יונה, ומפרש המ"ב דהיינו דמותר להניח מיחם העליון תחת הבגדים שמיחם התחתון מוטמן בהם, אבל קשה דר"ז מדוע הוצרך רבינו יונה לומר דכ"ז התיר להטמין הכוזא אפומא דקומקומא משום דמותר להטמין את הצונן בשבת הא אפילו אם הי' חימן חכא מותר כיון דהטמינה דרך אגב עם הקומקום שכבר הי' מוטמן מבעוד יום.

ב. ולכאורה יש לתרץ דחוקשה לו לרבינו יונה מאי טעמא דר"ז מתיר והא מטמין בדבר המוסיף חבל וכמו שהקשה לו רבה. ולכך הוצרך רבינו יונה לומר דטעמא דר"ז הוא משום דקיימא לן דמותר לחטמין את הצונן וס"ל לר"ז דחיינו אפילו בדבר המוסיף חבל. אלא דר"ז לומר כן, דכבר אפלגו אנשי טבריא וחכמים אי מותר לחטמין את הצונן בדבר המוסיף חבל דאנשי טבריא התירו וחכמים אסרו (שבת לח:): אמר עולא הלכה כאנשי טבריא וא"ל ר"ז כבר תברינחו אנשי טבריא לסילוניהו (שבת לט:): וחיינו דאנשי טבריא הודו לחכמים דאסור. וכתב שם הר"ן מדלא השיב עולא מידי לר"ז משמע דהלכתא כוותי ע"ש. וא"כ א"א לומר דר"ז ס"ל דמותר לחטמין הצונן בדבר המוסיף חבל דהא אף אנשי טבריא הודו לחכמים דאסור ואיך יפלוג ר"ז אכולחו תנאי.

ועוד דהא ר"ז השיב לרבה מ"ש ממיחם ע"ג מיחם דמותר ואי טעמא דר"ז משום דס"ל דמותר לחטמין צונן אפילו בדבר מוסיף חבל מאי רא"י הביא ממיחם ע"ג מיחם דהא גם לדידי אסור לחטמין מיחם בדבר המוסיף חבל וע"כ דשאני מיחם ע"ג מיחם דאינו מוסיף בו חבל אלא משמר חומו וכמו שתירץ לו רבה.

אלא ע"כ צריכין אנו לבאר דר"ז ס"ל דכוזא ע"ג קוקומא לא הוי מטמין בדבר מקרי דבר המוסיף חבל דקומקומא לא מקרי דבר המוסיף חבל כיון שחומו הולך ומתמעט תמיד (וכמו שס"ל להבית יוסף בסימן רנח) ומביא ר"ז רא"י לזה ממיחם ע"ג מיחם דמותר דאי מיחם מקרי דבר המוסיף חבל בכוזא דצונן - יש לנו לאוסרו אף לחטמין עליו מיחם אחר ואף דלמיחם אחר אינו מוסיף חבל מ"מ שם דבר המוסיף חבל עליו ואסור ורבה השיב לו דלא אמרינן כן אלא דאף דמיחם הוי דבר המוסיף חבל בצונן מ"מ אין עליו שם דבר המוסיף חבל לגבי מיחם אחר כיון דאינו מוסיף בו חבל.

היוצא מכל הנ"ל הוא דטעמא דר"ז הוא משום דס"ל דכוזא אפומא דקומקומא לא הוי חטמנה בדבר המוסיף חבל כיון דחומו הולך ומתמעט תמיד וא"כ עדיין קדשה על המ"ב מדוע הוצרך רבינו יונה לומר דטעמא דר"ז משום דקיימא לן דמותר לחטמין את הצונן תיפוק ל"י משום דמטמינה דרך אגב עם הקומקום שכבר ה"י מוטמן מבעוד יום.

אכן מדהוצרך לומר דטעמא משום דמותר לחטמין הצונן מוכח
 דבחמין אסור אף שמטמינו תחת הבגדים שהקומקום מוטמן בהם
 וכמו שפסק אדח"ז.

והא דכתב רבינו יונה דלא התירו אלא במיחם ע"ג מיחם הי"פ
 דמירי דכל מיחם ומיחם הי" מוטמן בפני עצמו מבעוד יום
 וקאמר דמותר להוציא אחד מתוך כסויו ולהניחו תחת כיסוי חברו
 וזה ודאי מותר דהרי קדירה טמונה מותר להחליף כסויו בשבת
 ולא הוי כמטמין לכתחילה [וכמ"ש אדח"ז רנו ח'].

ג. והנה השערי ציון (שי"ח סקע"ד) תביא עוד ראי' לשיטתו
 מהתוספתא, דתניא טומנין מיחם ע"ג מיחם ומשמע דגם מיחם
 העליון הוא בחטמנת, ע"כ.

וכונת השער ציון לפרשו דהיינו שמותר לחטמין מיחם
 העליון תחת הבגדים שע"ג מיחם התחתון.

אולם כבר הוכחנו מרבינו יונה דזה אסור. אלא, יש לפרש
 התוספתא כמו שבארנו הא דמיחם ע"ג מיחם דהתיר רבינו יונה -
 והיינו ששניהם היו טמונים כל אחד בפני עצמו מבעוד יום
 וקאמר התוספתא דמותר להוציא אחד מתוך כסויו ולתנו בתוך
 כסוי חברו דקדירה טמונה מותר להחליף כסויו בשבת [כמ"ש
 אדח"ז דמו ח'] ואע"ג דהתחתון מחמם דבר צונן ומקרי מוסיף
 חבל לגבי דבר צונן אפ"ה מותר, דכיון דגם העליון חם ואין
 התחתון מוסיף חבל בהעליון אלא משמר חומו לא מקרי מוסיף חבל
 לגבי מיחם העליון.

ואחר כל הנ"ל מצאתי עוד ראי' לאדח"ז. והוא מהר"ן (בשבת
 מ: בד"ה ת"ר מביא אדם קיתון של מים) דכתב שם הר"ן בשם
 רשבי"א דאסור לחטמין תחת הבגדים הנתונים ע"ג מיחם אפילו
 קדירה שנתבשל כל צרכו שחרי אסור להמטין משחשכה אפילו תבשיל
 שנתבשל כל צרכו אפילו בדבר שאינו מוסיף חבל, ע"כ. הרי לא
 אסר משום דמטמין בדבר המוסיף חבל אלא אסר משום דאין להטמין
 בשבת אפילו בדבר שאינו מוסיף חבל, ומבואר מכאן דאף דהמיחם
 כבר היה טמון מבעוד יום אפ"ה אסור ליתן תחת הבגדים קדירה
 אחרת ואף אם אינו מוסיף חבל, וכדברי אדח"ז.

ד. והנה צדיין יש מקום עיון דדין זה שפסק אדח"ז דחינו דכלי שיש בו דבר חס שהי"ב מותר להנחיתו בשבת ע"ג קדרה הטמונה בבגדים, דין זה פסק ג"כ המחבר בשו"ע (שיח וי) והמתבר ס"ל דקדרה ע"ג גחלים מקרי הטמנה אף דמגולה מלמעלה (בסימן רמג א') וא"כ מדוע מותר להניח כלי ע"ג קדרה הטמונה בבגדים תא הוי הטמנה בשבת.

ובשלמא לאדח"ז ניחא דהוא פסק כהרמ"א (רנ"ג א') דלא מקרי הטמנה כשמגולה מלמעלה, אבל להמחבר קשה כנ"ל.

וקושיא זו ליתא להמ"ב. דלפי דבריו מיירי כאן כשמטמין חכלי תחת הבגדים שעל הקדרה ומותר משום דעיקר הטמנה היתה מבעוד יום. משא"כ כשמטמין מלמעלה ע"ג גחלים בשבת, אבל כבר הוכחנו דא"א לומר כן.

וי"ל דכבר כתב אדח"ז (בקו"א רנו ב') דהא דס"ל להמחבר דאף כשמגולה מלמעלה מקרי הטמנה, היינו דוקא בגחלים המוסיפין חבל ומעלים חבל בכל הקדרה ולכן הוי כאלו כולה מוטמנת בהם אבל בדבר שאינו מוסיף חבל מודה דאינה הטמנה עד שתהא מכוסה גם מלמעלה, ע"ש. וא"כ ניחא דהכא הקדירה הטמונה אף אם חומה יותר חזק מחום הכלי שמניח עליי לא מקרי מוסיף חבל כיון דחומה מתמעט והולך בכל שעה [כמ"ש ב"י ס"ס רנ"ח ומובא בשו"ע אדח"ז שם] וכיון דאינה מוסיף חבל אלא מעמיד חומו לא מקרי הטמנה כשמגולה מלמעלה אף להמחבר ושפיר פסק דמותר.

וממוצא דבר נשמע דהמחבר מחולק על רבינו יונה, דרבינו יונה כתב דכוזא דמיא אפומא דקזמקומא הוי מטמין בדבר המוסיף חבל, אבל לחבית יוסף אינו כן כיון דחומה הולך ומתמעט. וכ"כ אדח"ז כחבית יוסף [רנח א' ובקו"א שם].

בענין מצות הוכיח תוכיח וענין מחאה (גליון)

הרב שלמה מטוסוב
- תושב השכונה -

המשך גליון הקודם:

והגם כי ודאי גם מצות ערבות היא מדאורייתא כי הרי ברכת המזון (אם אכל כדי שביעה) היא מדאורייתא, ויש בה דין ערבות, ומי שהוא מחוייב בה בכלל, רק שעכשיו הוא פטור מפני שלא אכל, יכול הוא להוציא את מי שאכל ושבע, משפי שגם הוא נקרא מחוייב בדבר, מדין ערבות שכל ישראל ערבים זה בזה, ועליו להציל חבירו מעון, ולפוטרו ממצוה שנתחייב בה. (שו"ע סי' קצ"ז באו"ח). וא"כ מוכח שזה מדאורייתא. וא"כ מה נשתנה מצוות מחאה (ממצות הוכחה) שלדעת כמה גדולים וראשונים, אינה בנשים וגרים, ולא במצות ואיסורים דרבנן. אלא מורכח לומר, שהגם שהיא נחשבת למצוה מן התורה, אבל רק כמצוה שאינה מפורשת בתורה (וכנ"ל בשו"ע תר"ח, לענין הוספה מחול על הקודש ביוחכ"פ), שיש לזה ג"כ גדרים של דברי סופרים ודרבנן, שבכמה דברים הקילו בהן, אשע"כ גם במחאה שהיא מטעם ערבות - הרי לדעות הנ"ל לא הטילו את זה מלכתחילה על סוגים הנ"ל, ועל עניני דרבנן.

ועל מה שאמרנו שענין הערבות (הכוללת הן בקום ועשה - כמו להוציא אחרים ידי חובתן כנ"ל. והן לאפרושי מאיסורי - ענין מחאה) זה דבר שאינו מפורש בתורה ורק למדו ממדרש הפסוקים. לכאוי נראה שזה פשוט וברור. המקור לכל ענין הערבות הוא בגמ' (סוטה ל"ז:) לענין כריתת ברית שנאמר בסוף פ' כי תבא - אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה וגוי, ושמרתם את דברי הברית וגוי. ודרשו שזה הי' בשלשה מקומות, בהר סיני ובאוהל מועד ובערבות מואב (או בהר גריזים ועיבל). לבסוף הזכירו בגמ' שזה ג"כ ענין הערבות. מה הראי' לזה לא אמרו, כי מה שמפורש בכתוב - זה כריתת ברית על המצות בכלל, אין רמז לענין הערבות. ונראה שעיקר המקור הוא מה שאמרו בשבועות (ל"ט ועוד בכ"מ), ודרשו זה מן הפסוק וכשלו איש באחיו שישראל ערבין זה בזה, וזה הרי נאמר בהר סיני (בפי התוכחה שבחוקותי). וזה הרי פשוט בגדר מדרש הפסוקים, ואין זה לפי הפשט שיקרא דבר המפורש בתורה.

במדרש תנחומא דרשו זה עה"פ - אתם נצבים היום כולכם וגוי כל איש ישראל. ד"א כולכם ערבים זה בזה. והרי זה כדבר הלמד מענינו (ממח שאמר "די"א") שזה רק דרש. (ועל הדרש הזה הוא שעמדו הפוסקים, שאחר שכתוב כל איש ישראל, כתוב טפכם נשיכם וגרך וגוי, הרי שאין נשים וגרים בכלל ערבות).

בסגהדרין (מ"ג): דרשו זה עה"פ הנסתרות לה"א והנגלות לנו ולבנינו עד עולם, ובעיקר מהנקודות על "לנו ולבנינו". וחילקו בזה בין קודם שעברו את הירדן, לענין נתסרות ונגלות. לדעת ר' יחודה - לפני שעברו את הירדן קיבלו ערבות רק על הנגלות, ולא על הנסתרות (לח' אלקינו). לאחר שעברו את הירדן (בחר גרזים ובהר עיבל) קיבלו גם על הנסתרות. לדעת ר' נחמי - לפני שעברו את הירדן לא קיבלו בכלל ערבות. רק לאחר שעברו אז קיבלו רק על הנגלות ולא על הנסתרות. ומובן שכל זה הוא ענין של מדרש הפוסקים, ולא ענין שמפורש בתורה. ובכלל יוצא לפי המחלוקת של ר"י ור"נ, שיש שני ענינים בערבות. א) ערבות בנגלות שאז שייך ענין מצות מחאה, מאחר שיודע מה עשה חברו. ב) ערבות בנסתרות שאינו יודע בכלל אם מי שהוא חטא, ואז לא שייך כלל ענין מחאה. והערבות היא שאעפ"כ יש איזה עונש, כי כל ישראל גוף אחד. והגם שלא שייך שאבר אחד ימחה בחבירו, אבל אם האחד נפגם, הצער מגיע ומורגש לכולם.

עפ"י יוסבר מ"ש בלקו"ש (ח"ד ע' 1140 פ' נצבים): הגם כי הערבות באה ע"י כריתת ברית שכרת משה רבינו עם ישראל, אעפ"כ הערבות בפועל ממש (בכמה פרטים) התחילה רק בכניסתם לא"י, ע"כ. ולכא"פ הדיוק בהמוסגר "בכמה פרטים", זה רק לדעת ר"י הנ"ל שרק על הנסתרות היתה הערבות בכניסתם לארץ, אבל על הנגלות חיי כבר קודם לכן. משא"כ לדעת ר"נ - לא היתה שום עברות קודם לכן, כי קיבלו רק על הנגלות, וזה חיי לאחר כניסתם. אבל לאחר העיון יש לומר, שגם לדעת ר"נ, היתה ערבות קודם לכן. וזה בערבות של קום ועשה - להוציא אחרים ידי חובתן במצות, שזה לטובתן של ישראל וזכות היא להן, ומרובה מידה טובה, שקיבלו גם קודם כניסתן.

א"כ יוצא לפי כל הנ"ל, שמצות מחאה היא בכלל דברי סופרים ואינה מן המפורשות בתורה. אשר עפ"י יתבאר מ"ש בתניא קדישא - ואפי' העובר על איסור קל של דברי סופרים מקרי רשע כדא"י בפ"ב דיבמות (כ' א') ובפ"ק דנדה (י"ב א'), ששם מדובר בענין

שניות לעריות ובדיקות שחן גזירות דרבנן, ודייק אדמוה"ז לקרוא זה בשם ד"ס (וכדלקמן). וממשיך - ואפ"י מי שיש בידו למחות ולא מיחה נקי רשע. כי אעפ"י שנחשבת למצוה מן התורה, אבל היא בכלל ד"ס (כי אינה מפורשת בתורה) וא"כ היא בגדר אחד עם חנייל (שניות ובדיקות). ואעפ"י מאידך גיסא יש חומר בהן (כלפי מחאה), כי העובר עליהן עובר בעצמו. משא"כ במחאה חרי אינו עובר בעצמו, רק שאינו מוחה באחרים, וזה קל יותר כמובן, ואעפ"י גם זה נקי וכו'. (ואם אח"כ עשה תשובה גם על מה שלא מחה, נקי צדיק גמור).

החנחה חנייל שמצות הוכחה ומצות מחאה, הן שני דברים. ויש בזו מה שאין בזו, ושמחאה נחשבת מד"ס. יש לחוכיה ג"כ מלקו"ש (ח"ו ע' 274-275. וח"י"א ע' 179 הערה 22). בתשובה על הטענות לענין מבצע תפלין, כותב כ"ק אדמו"ר: חרי כל הטענות חנייל חרי הם בגדר חשש, וא"י"א לדחות משום חשש - מ"ע של תורה (הוכח תוכיח את עמיתך) שספקה לחומרא. ומצוה זו חרי כ"א מישראל מחוייב בה, ואפ"י מאה פעמים וכו', ואמרו רז"ל כל ישראל ערבים זה בזה. חרי שקורא את הערבות בלשון אמרו רז"ל. אח"כ ממשיך - אפילו את"ל דמצות הוכח תוכיח הוא רק בנוגע לעמיתך שאתך בתומ"צ וכו', חרי מפורש בשבת (נ"יה א'), דאפילו צדיקים גמורים מחוייבים למחות (תוכחה - פירש"י) ברשעים גמורים, ועד כדי כך - שנתפסים כו' באם לא מיחו, ע"כ. חרי שיש הבדל נוסף בן מצות הוכח תוכיח את עמיתך, הענין דערבות, מצות ואהבת לרעך כמוך (שאינו דוקא כמי שאתך בתומ"צ וכו'), הענין דיראה את כל העולם שקול ומצוה אחת תכריע לכף זכות וכו', חרי כמאמרז"ל יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב וכו', ע"כ. חרי שחושב כאן חמשה דברים, ורק בשנים ("הוכח" ו"אהבת") קורא בשם מצות. אבל "ערבות" והשאר קורא רק בשם ענין. זאת אומרת שמחאה מטעם ערבות, שנלמדת מדרשות ומאמרז"ל, אינה בדומה למצות הוכחה שהיא מפורשת, והבדל רב ביניהם.

ואם אולי יש מקום לשאול, חרי כנייל ממסי שבת דאפ"י צ"ג מחוייבים למחות, ופירש"י שנענשו בעונש תוכחה (וחיינו מ"ש בגמ' שלא מיחו), וא"כ לכאוי מחאה ותוכחה חד הוא. (וגם בגמ' כך הוא חלשון, דא"ל ר' זירא לר' סימון, אע"ג דא מקבלי דבי ריש גלותא לוכחינתו מר, ומביא לו ראוי ממה שנענשו צ"ג על שלא מיחו)? אבל כאמור זה שני דברים. רק שבגמ' קודם לזה

אמרו - כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו וכו', באנשי עירו וכו', בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו, ופירש"י בכל ישראל כגון מלך ונשיא שאפשר לו למחות שיראין מפניו ומקיימין דבריו. (ומובן שכמו"כ בנוגע לאנשי ביתו ואנשי עירו אם יראין ממנו). וא"כ הפירוש ב"למחות" היינו גם למחוק ולחשמיד ולמנוע את החטא מהם שלא יעשוהו. אבל אח"כ בגמ' הרי המדובר הוא, או שיודע ודאי שלא יקבלו, או שיש ספק בדבר, אעפ"כ מחוייב למחות, וא"כ מורכח לפרש שהמחאה כאן היא מענין תוכחה, לאפוקי מהני"ל. אבל בזה כבר יהי' החילוק, שבפעם הראשונה מחאה ברבים, לחסיר מעליו דין הערבות (באם יודע ברור שלא ישמע לו), ואח"כ הוכח תוכיח אפ"י מאה פעמים ביחיד, וכני"ל באריכות.

גם ב"משכיל לאיתנו" נבייפניני התניא"י כתבו כדברי הרב קארף שליט"א כני"ל, אבל לכאורה מסתבר ופשוט הוא כמו שכתבנו).

* * *

ש ו נ ו ת

איך נהג כ"ק הרי"צ בפתילות דחנוכה

הת' יוסף יצחק עמאר
- תלמיד בישיבה -

בגליון ב"מ שי"ל בשכונה לאחרונה (מס' 15, שי"ל בימים אלו, ע' 14), שם נדפס (מזכרונות דימי חנוכה מא' מחמשב"קים תחת כותרת "הפתילות"):

בשנים קודמות חיתה הרבנית מכינה בכל ערב פתילות חדשות, כששאלתי אותה פעם מדוע לא משתמשים עם הפתילות מההדלקה הקודמת, השיבה שכך נהג גם אביה נ"ע, וכשפעם אכן שאלה אותו מהו הטעם לכך אמר לה שהפתילות החדשות בוערות טוב יותר.

וחנה יש להעיר מספר המנחגים (שמוגה ע"י כ"ק אדמו"ר בעצמו) ע' 71 ששם כתב "ולע"ע, לא יכולתי לברר מנהג רבנו בזח". [סתם כנראה שספר המנחגים י"ל בשנת תשכ"ח].

ועוד יש להעיר שרואים בהתוועדות דש"פ וישב תשט"ז (שיחות קודש ע' 113) שאומר כ"ק אדמו"ר מה"מ (תרגום ללח"ק):

"יש כאלו שנוהגים שכל יום לוקחים פתילה חדשה להדליק נרות חנוכה, שכך היו נוהגים בנרות המקדש, שכל יום לקחו פתילה חדשה. אבל כ"ק מו"ח אדמו"ר לא נהג ככה, והשתמש עם הפתילות הישנות".

וכ"ק אדמו"ר לא מסתפק סתם עם לומר איך היתה הנהגתו, אלא מוסיף:

"ויש לומר הטעם: כי מתול על הקודש אכן צריך פתילה חדשה, כי דבר שהשתמשו עמו לחול לא ראוי להשתמש עמו בשביל הקודש, משא"כ מקודש לקודש ימנע ניט אויס", ואדרבה, מכיון שזה כבר תשמישי קדושה אז יותר ראוי שנעשה עם זה עוד מצוה".

וראה גם בהגליון מסי' 10 הנ"ל ע' 10, שהדפיסו "ואין לתמוה מהרמב"ם הל' מלכים ומלחמותיהם פ"ב סוף ה"ה "ואם לא הצליח וכו'", והרי הלכה זאת כתובה ברמב"ם "פ"א ה"ד", ולא בחמראי מקום שכתבו.

וה"י ראוי שמכאן ולהבא יזחרו יותר ברצינות אודות המ"מ והמקורות וכו' ולא סתם וכו'.

* * *

מתי קיבל הרא"ד לאוואט הרבנות בניקולייב (גליון)

הת' זושא וואלף
- יתות"ל המרכזית -

בגליון הערות וביאורים האחרון (ד' תר"פ) מקשה החוקר הרב אל"י וואלף דלכאורה צ"ע, אשר מהר"פ לתולדות הרב לאוואט - בספר קב נקי - עולה שעבר מכהונת רבה של ראמאנאווקא לכהונת רבה של ניקולייב בן השנים תר"י - תר"ט, ואילו ב"המלך במסיבו" - סעודת ליל א' דחג"ש תשכ"ט - דובר ע"כ שהרא"ד הנ"ל חי חביב מאוד בעיני אדמו"ר (מחורשי"ב) נ"ע, וכאשר ביקר אדמו"ר בעירת רבנותו של הרא"ד - קודם ניקולייב - ראמאנאווקא, קיבלוהו בכבוד מלכים.

ומקשה הרב אדמו"ר נייע גולד בשנת כתר"א - עשר שנים לאחר שהרב לאוואנט עזב את המושב ראמאנאווקא!

ופלא נפלאתי על החוקר הנ"ל שחבין מתוכן דברים אלו אשר ביקור כ"ק אדמו"ר נייע הי' בעת שהרא"ד לאוואט הי' אז רב בראמאנאווקא, שהרי הרא"ד נלבי"ע כבר בחודש אדר תר"נ, כמובא בראשי פרקים הנ"ל, ואדמו"ר מהורש"ב קיבל הנשיאות ארבעה שנים לאח"י, תשרי תרנ"ד. ורק בקיץ תרנ"ד ביקר בראמאנאווקא את הביקור המוזכר לעיל, וראה להנ"ל ביומנו של ארמו"ר מהורש"ב (התמים ג', ע' לב-לו) משנת תרפ"א, (אחר הסתלקות הרש"ב) שנת תרנ"ד - הוד אבי הכ"מ מקבל עול הנשיאות... בקיץ החוץ מבקר אבי הכ"מ את המושבות בפלך חרסון במושבה ראמאנאווקא, וזוהו הי' ביקורו היחיד של אדמו"ר נייע בראמאנאווקא, וכן בלקו"ד א, ע' קמד ואילך "ע"פ בקשת אני"ש והתמימים שבאותו גליל עושה הרבי מסעו מעיר אודסה דרך ניקולייב למושב ראמאנאווקא ושוחה שם כשבוע ימים וכו', ופשוט שאין מקום לחקשות על הנ"ל.

עוד, שלכללות חקירתו מתי נתמנה לרבה של ניקולייב, הנה כבר הקדימהו הרשד"ב ש"י לעווין בקובץ "יגדיל תורה" (נ.ג.). חובי ע"ח ע"י ס' ובחערה 32 שם אשר כבר בשנת תרנ"ז עבר לניקולייב, אך עדיין לא נתקבל לרב העיר עד שנת תרנ"ח - כתר"ר. וראה בכ"ז תקנות חברת ש"ס בניקולייב (שם).

* * *

דיוקים בתפילת הרבי

הת' בן ציון קארפ
- תלמיד בישיבה -

כידוע משנת תשמ"ח ואילך התפלל הרבי לפני העמוד, וזכינו לשמוע כמה דיוקים בתפילה. אי מהם הי' בתפילת שמו"ע, שביום שאין אומרים תחנון אמר הרבי והמרחם במקום המרחם.

ולפי זה יש לדעת איך מתנהגים בשמו"ע דתפילת ערבית בסתם יום חול, האם אומרים "המרחם" מפני שביום זה אמרו תחנון, או שאומרים "המרחם" מכיון שבכללות זה תפלה שאין אומרים בה תחנון, וכמו שכתב כ"ק אדמו"ר הכ"מ בסי' המנהגים ע' 11: "אין

מכים על החזה - באמרית סלח לנו - בכל תפילה שא"א תחנון אחרי, היינו גם לא בערבית דכל השנה". והיינו שמעריב נחשבת כתפילה שאין אומרים בה תחנון.

ואבקש מקוראי הגליון הנכבדים ליישב בזה.

* * *

לזכות

התמים הנעלה שליח ביתות"ל ברונא - ע"ד כבליובאוויטש-
בשנות היתשמ"ט - היתנש"א
חבר מערכת פאקס א שיחה העולמית
בעל מדות תרומיות, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה
ה"ח הרב אייזיק הלוי ש"י לויטאנסקי
ומרת שרה שתחי" קאסאווסקי
לרגל בואם בקשרי השידוכין למז"ט
ביום ג' חגי החגים י"ט כסלו היתשנ"ה
יה"ר שיבנו בית בישראל בית חב"ד אמיתי
כרצו"ק ולנח"ר כ"ק אדמו"ר הכ"מ

*